

wat beweegt de brommer piloot

marike vierstra
roman

de>>>>
meent
— UITGEVERIJ —

Vormgeving omslag en binnenwerk: Tom Twijnstra
Illustraties binnenwerk: Marike Vierstra

© 2022 Marike Vierstra

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet van 1912 gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch door fotokopieën, opnamen of enig andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

No part of this book may be reproduced in any way whatsoever without the written permission of the publisher.

ISBN 978 90 831 6737 4

NUR 301

www.vierstra.nl

www.uitgeverijdeemeent.nl

Inhoud

De jongste bejaarde van Nederland	7
De oudste moet de verstandigste zijn	10
Gregorius Bos	24
Kan een veertienjarige nagelbijter hier wennen	29
‘Brommers zijn ondingen’	39
Secundair leven	43
De nieuwe voogd	56
Tralieschaduw	59
Asfalt is geduldig	74
Zo normaal mogelijk doen	78
Zijn alle wezen opmakers?	88
De schoenen van iemand die nergens intrapt	91
Brommerpiloot	108
Eén verradersbrief en een stapeltje oude brieven	113
Boodschappenfrans	123
De complottheorie van tante Pol	126
Rijden om te rijden	135
Leonardo da Vinci zou teleurgesteld zijn	139
Geen wilde toestanden met zwembaden	145
Notariskwijn	149
Brommer kopen, kun je lopen	159
Als een dronken man in een zwembad	165
Verwarrend gesprek	172
Een luidruchtig stillevens	174
Onweer	188
Een verzetsheld in een rijtjeshuis	194
‘Arme rijke mensen’	201
‘Daar is hij ons dankbaar voor’	208
De baard en de kale	220
‘Mensen, net als u en ik’	225
Wereldburger	234
De man die alles netjes wilde doen	237
Een vrouw die rozen eet	250
Ze kan het zelf	256
Lange brieven schrijven	265

De jongste bejaarde van Nederland

Behalve haar twee broers kent Nelly Nachtegaal niemand die wees is. Weggedoken in haar eenpersoonsbed vraagt ze zich af hoe de anderen het doen. Is zij de enige die 's nachts niet slaapt? Die krakerige uitschieters op de trap. Komen ze van de burens? Het rammelt in de centrale verwarmingselementen. Door een kier onder haar slaapkamerdeur blaast wind. Moet ze beneden gaan kijken soms? Haar koude voeten op het vinyl, de dichte slaapkamerdeuren op de overloop, de open traptreden naar beneden, de gang in, door de glazen tochtdeur. Dan, met alle lampen aan, langs het geraamte van meubels door de woonkamer waden. De gordijnen opentrekken, haar ongewassen spiegelbeeld negeren. Ja, de tuindeur zit op slot.

Geen denken aan dat ze over dit echoënde erfgoed aan derden vertelt. Commentaar is er al genoeg. Haar burens en haar voogdes hebben haar gewaarschuwd, gemaand het niet te doen: 'Levensgevaarlijk.'

Koppig trapt ze de Puch aan. Het geluid knalt tegen de blinde muur van de overburens. De uitlaat stoot rook uit als ze de tweetak grauwend stationair laat draaien in de ochtendstilte. Even denkt ze aan Engelvaart die de brommer bij een proefrit had laten snorren in plaats van snauwen. In zijn winkel had ze veel van zulke Puchs zien staan als die van haar: fonkelnieuw, voetgeschakeld, drie versnellingen. Op z'n hardst rijdt hij vijftig per uur, met de zware bepakking misschien veertig.

Hortend en stotend had ze een paar dagen terug oefenrondjes om het gemeentepark gereden, soms steigerend, dan weer stond ze met een schok stil om vervolgens na het aantrappen op voetgangerssnelheid te rijden, links en rechts ingehaald door buurtkinderen op rolschaatsen. Pas kort voor zonsondergang had ze langs de voortuinen van de rijtjeshuizen in haar wijk geroofd. Ze was over de straatstenen gevlogen van de weg die haar wijk doormidden snijdt en waar ze honderden keren met haar

fiets overheen was gereden. Met een gevoel of ze zweefde in de laatste banen van de zomerzon, scheurde ze langs de langgerekte rijen huizen en zag voordeuren en ramen flitsend aan zich voorbijgaan.

Ze trekt de ronkende brommer van zijn standaard en ziet in haar achteruitkijkspiegel twee achterdochtige ogen onder de rand van haar helm. Gauw schuift ze haar motorbril ervoor. Ze gaat op het zadel zitten, met één voet haalt ze net de grond. De brommer hangt zwaar naar een kant als ze voelt of de voordeur-sleutel aan het touwtje om haar nek hangt.

Nog één keer pakt ze de ansichtkaart uit haar pukkel. De voorkant heeft net als de badgasten erop te lang in de zon gelegen. Op de achterkant doet Gregorius Bos in ouderwets schuinschrift de groeten, 'ook aan de kinderen'. Onder een buitenlands telefoonnummer heeft hij het adres geschreven van het hotel waarin hij woont.

Ze propt de ansichtkaart terug en trekt aan de onderkant van de vuilniszak. Als een parka draagt ze de zak over haar moeders zomerjas, om min of meer droog te blijven. De zak versterkt echter ook het idee dat de grens tussen haar en zwervers denkbeeldig is: er hoeft maar iets te gebeuren of ze zit op een stuk karton voor een supermarkt, op een oude wasmachinedoos. Die dozen zijn tenminste groot, daar kan ze desnoods languit op gaan liggen. Ze zal moeten oefenen op een dankbaar gezicht, in haar familie een schaarstegoed. Haar jongste broer kan er niets van en zou zich eigenlijk voor een spiegel moeten trainen in deze gezichts-uitdrukking. Ongetraind een vreemde woonkamer ingaan, dat is voor niemand een aanrader. Als je even niet oplet, wordt je expressie aangezien voor de geniepigheid die alleen andermans kinderen bezielt. Zulke kinderen kruipen bij je in huis, nemen de kamer bij het dakterras in, helpen nooit uit zichzelf in de winkel, en bidden ho maar. De kans is klein dat Tjibbe met zijn mottige hoofd z'n mimiek in de gewenste vorm krijgt. Als haar plan slaagt, hoeft dat trouwens niet meer.

Het druppelt al in de opening bij haar hals als ze gas geeft en de koppeling bij het stuur langzaam laat opkomen. Met de neus van een gymschoen tikt ze de voetschakelaar omhoog in z'n één. Dan rijdt ze haar woonerf af, om het gemeenteplantsoen, langs het verlaten speelplein, de glijbaan en de klimrekken. Ze passeert het huis van Francesca. Het is nu juli, maar in haar beregende achteruitkijkspiegel ziet ze de nepsnieuw die Francesca's moeder op de ramen gespoten had om de kerst kracht bij te zetten. Het plakt daar op de ruiten van imitatieboerderijramen die in haar woonwijk net zo populair zijn als kruiwagens gevuld met petunia's en bruingeveerde spoorbielzen.

Ze merkt dat ze door de bepakking inderdaad minder hard kan en rijdt langzaam genoeg om te zien dat de voordeur van het sleutelkind Jaap Bernowsky openstaat. Zijn moeder komt naar buiten, lang en gratig, met muizig haar boven een blauw stewardessenkostuum. Even kijkt Nelly recht in het gezicht dat gekreukeld is door het overbruggen van te veel tijdszones. Ze is hoe dan ook geen vrouw om naar te zwaaien of die haar uit zal zwaaien. Waarom ook? Ze kennen elkaar onvoldoende. Weet die vrouw veel. Voor een stewardess bestaat het leven uit vertrekken. Waarschijnlijk heeft ze binnen in huis de weerbarstige zoon geknuffeld, armen om hem heen, totdat hij iets gezegd heeft als: 'Ga nou maar ma. Ik zie je volgende week.'

Een vergissing, weet Nelly. Zolang het kan, moet je je laten knuffelen. En vooral niet denken dat je daar nu te voor oud bent. Voor je het weet, ben je echt oud, net als zichzelf. De jongste bejaarde van Nederland. Een omkijker met belachelijk veel en stug hoofdhaar voor een bejaarde, iemand die soepel stuitert als ze weer eens van de trap valt, maar intussen. Zonder problemen zou ze met haar echte leeftijdgenoten zo'n busreis naar een Duits winkelgebied kunnen maken en onderweg herinneringen ophalen, al zijn het er te weinig.

Ogen op de weg. Opletten is haar zwakke kant. Ze loopt geregeld achter, of juist voor, op het moment. Dat was prima in de

gymnastiekles op de middelbare school: dan keek ze tijdens het softballen, met zo'n te grote handschoen aan, de meeuwen na die hoog boven het verre veld vlogen, haar lievelingsplek Ze hoorde erbij en stond tegelijk ver genoeg van de anderen om actief te dromen. Op de brommer kan ze dat niet hebben.

Hoelang zal ze erover doen om van hier naar Zuid-Frankrijk te rijden? De Ardennen moet ze in één dag kunnen halen, toch? Ze geeft vol gas, voor het donker is, wil ze over de grens zijn. 's Nachts rijden lijkt haar akelig, al vindt ze van al haar angsten die voor een onverlichte weg nog haar meest sympathieke angst.

De oudste moet de verstandigste zijn

Toen Ho wegreed naar z'n kamer, vlak bij de kunstacademie, was het net of de routine van opstaan en ontbijten met zijn motor verdween. Na het ongeluk dat haar ouders het leven kostte, had Nelly al acht dagen geen lessen gevolgd; het konden er meer zijn. Ze probeerde de huishouding uit, iemand moest het doen: aandacht besteden aan stoelen die van hun vaste plekken waren geschoven en door bezoekers naar één kant verplaatst. De verkeerde kant.

Bij het opruimen had ze tussen een prop *Vrije Volken* en huis-aan-huisbladen een brief gevonden, een bevel, aangekleed als verzoek. Precies zo'n brief als ze verwachten kon van het gas en licht of haar middelbare school. Bij deze kon haar antwoord onoverzichtelijke gevolgen hebben. Ze had het uitgesteld, wilde het blijven uitstellen en intussen was ze gebeld door een onbekende die had aangeboden 'de vrachtwagenchauffeur dood te schieten'. Ze gruwde ervan, hoewel het voorstel raakte aan haar hang naar het ongewone. Dat iemand op zo'n idee was gekomen alleen al. Het was niet te volgen, krankzinnig en eigenmachtig en het feit dat ze de beller niet kende, maakte het gesprek nog vreemder. Die vent had gepraat met een accent uit het noor-

den of het oosten van het land, in zijn stem had ze een warm, zwaarwichtig medelijden gehoord dat ze net zomin had kunnen verdragen als zijn wraakplannen.

Met haar jongste broer probeerde ze te raden wie die man kon zijn.

‘Knettergek,’ zei Tjibbe.

Ze hoorde vanuit de woonkamer dat hij keukenladen opentrok. Hij schoof ze met een klap dicht, rende de trap op, bonkte naar beneden en schopte tegen de onderste boeken in de boekenkasten. Bijna wenste ze dat hij weer Pfeiffer had en uitgevloerd op de bank lag, verdiept in z’n strips over Asterix en Obelix.

Nog geen drie jaar terug had elke beweging hem vermoeid en was hij overdag onder een slaapzak te vinden, bleek en dun als papier en ondanks z’n ziekte gelukkig met de aandacht van hun moeder. In hun carrière van ruziemakende broer en zus was dat de enige periode van rust geweest. Een langdurig bestand waarin ze hem voor het eerst (en het laatst) aan het lachen had gekregen door te doen of ze zijn bediende was (‘Wenst meneer nog iets?’). Op zijn beurt had hij grapjes gemaakt over z’n Pfeiffer en waren ze net als de Dikke en de Dunne nep-strompelend door de woonkamer gelopen.

Haar wens werd verdrongen door een andere: dat ze haar diploma cadeau zou krijgen, makkelijk, alsof ze het uit een automaat kon trekken als een pakje sjek. Een astmatisch meisje uit haar klas had wegens haar moeilijke ademhaling vrijstelling gekregen van de examens en hoefde alleen te komen als ze zich goed genoeg gevoelde. Dat was bijna nooit. Wat ellendig was, natuurlijk, niemand wilde ruilen met het aan bed gekluisterde kind.

Door het lawaai in huis kon Nelly zich niet concentreren en wist ze niet meer waar ze gebleven was in haar lesboek. Leren. Waarom eigenlijk nu? Hoe konden ze op school verwachten dat ze zich verdiepte in kredietplafonds en de maatregelen die Keynes had voorgesteld? Die hadden haar al vóór het ongeluk van

haar ouders niet geïnteresseerd. Economie was geen wetenschap, eerder een kwestie van humeur: als iedereen een goed humeur heeft, gaat het goed met de economie.

Met het boek in haar handen liep ze naar boven en ging in de luwte van Tjibbe's geraas met schoenen aan op Okkers bed liggen. De slaapkamer van haar oudste broer was ingericht of hij nog thuis woonde. Op z'n bureau lag speelgoed dat niet past bij een zestienjarige: lego, *dinky toys*, een verknipte bouwplaat van Slot Loevestein.

Ze vroeg zich af wat Okker op dit moment deed en hoorde door de gesloten slaapkamerdeur Tjibbe. Hij stormde van de overloop naar z'n slaapkamer. Verschoof hij daar een kast? Zonder zich te verroeren luisterde ze naar het schrapende geluid. De keren dat ze geprobeerd had hem te kalmeren had hij beledigd gereageerd, alsof ze het laatste wat hij bezat, wilde afpakken.

Als ze hem in de ogen keek, wist ze aan wie hij dacht. Hun afwezigheid was overal aanwezig. Meubels en huisraad vertoonden sporen van hun afgebroken bezigheden: boeken die ze voor hun vertrek gelezen hadden, lagen geopend en omgekeerd op de middelste plank van een van de boekenkasten, boven op andere boeken. 'Stofnesten,' had een vriendin van haar moeder na de crematie gezegd. Waar haar moeder zulke vriendinnen vandaan gehaald had, was Nelly een raadsel. Op het eerste oog leek ze een vriendelijke vrouw met krappe laarzen in dikke kuiten, kortgeknipt bruin haar en geweldig veel eyeliner op. Omdat je je op zo'n moment toch ergens mee bezig moest houden, was ze dieper ingegaan op het begrip 'stofnest'.

'Wanneer is er volgens u sprake van losliggend stof en wanneer begint zich een nest te vormen?'

Die vriendin was er serieus op ingegaan. Zo uitgebreid, dat Nelly had moeten denken aan wat een docent over haar laatste opstel gezegd had: 'Je moet leren je onderwerp te begrenzen. Anders waaiert het alle kanten uit en dan kom je nergens.'

Met stof had je dat dus over de hele linie, dat uitwaaiëren.

Het kon ziektes van de luchtwegen veroorzaken, die vriendin kende daar voorbeelden van die ze allemaal noemde. Uiteindelijk had Nelly geknikt dat ze het begrepen had. Beleefdheid was in zulke gevallen beter dan eerlijkheid. Voor zichzelf had ze besloten het stof op de boeken te laten liggen, vanwege haar moeder die zich over van alles en nog wat druk gemaakt had, behalve over stof in huis.

Draaiend zat Tjibbe 's avonds naast haar op de bank voor de tv. Den Uyl en Wiegel waren op het journaal geweest, *Poets* begon. Hij had z'n kaplaarzen aan en droeg een trui en een broek van dagen terug. Z'n meisjesachtige sproetenkop stond zo verwijtend dat ze weer aan de brief moest denken. Vermoedde hij dat ze iets voor hem achterhield?

Ze schoof bij zijn lijflucht vandaan en probeerde haar aandacht bij *Poets* te houden. Naar de kleuren op de tv hoefde ze allang niet meer te raden, ze was een gevorderde kijker, iemand die kleur kon zien in het zwart, wit en grijs van gezichten, kleding en landschappen. Al was dat bij *Poets* niet nodig. Dat programma draaide om de manier waarop één of twee personen door een vermomde programmamaker voor de gek werd gehouden. Tjibbe en zij konden er nu niet om lachen: de sukkels die in een auto stapten waaruit het motorblok door het Poetsteam verwijderd was. Om hun argeloosheid werden ze ook nog eens door het Poetsteam uitgelachen – alsof het a-vlot was niet op je hoede te zijn, dacht Nelly.

Ze hield niet van vlotte types. Van die figuren in haar klas die met één bil op haar tafeltje gingen zitten om makkelijk met iemand aan een tegenoverliggend tafeltje te kunnen praten.

Haar broer trok een kaplaars uit, smeed hem door de woonkamer en zei: 'Mevrouw Klein Hummelman vroeg vandaag of ik niet naar school moest. Is dat mens knetter of zo?'

Nelly keek naar de laars die rechtop bij de pedalen van de piano geland was en trok haar benen onder zich op de bank. Nu al zag

ze hun wijk als geschiedenis. Huisvrouwen die boodschappen haalden in het winkelcentrum als zij al lang op een podium furore maakte, ver van hun waterige woonerf.

‘Als ze nog eens vraagt of je niet naar school moet ... Nou. Dan zeg je gewoon dat je meer weet dan goed voor je is.’

‘Belachelijk. Typisch iets voor jou om te zeggen.’

‘Pardon?’

‘Doe maar niet of je niet weet dat je knettergek bent. En je hebt zitten roken. Heb ik heus wel gemerkt.’

Hoewel er niemand meer was aan wie hij haar kon verraden, voelde ze zich betrappt.

‘Als je rookt, kun je beter nadenken. Ik kan het je aanraden. Je mag van mij best een sjekkie draaien. Roken is een goedkope psychiater.’

‘Precies wat je nodig hebt.’

Ze ging er niet op in, de oudste moest de verstandigste zijn.

Van dat voornemen kwam de volgende morgen niets, misschien alleen al door de gedachte dat ze geld moest halen bij Fiscaal. Haar maag trok. Ze liet douchewater over haar nek en haren spoelen. Hun tandenborstels stonden er nog, hun medicijnen. Hun handdoeken hadden het vreemde van wasgoed dat 's nachts buiten aan de lijn hangt te drogen. Ze moest ze uitwassen, klaar voor hergebruik, al zouden dan hun laatste handelingen in het huis – wassen, optutten, vertrekken – voorgoed worden uitgewist.

Hierdoor ontmoedigd keek ze in de badkamerspiegel. De bos wijduitstaand blond haar slierde nat om haar gezicht. Grote bazige neusgaten, ogen met de onbestemde kleur van luchtpostpapier, dunne lippen. Een van haar voortanden stond scheef en wees naar voren. Dat er een stukje vanaf was, kwam ook in beeld op de eerste foto's die Ho een halfjaar terug van haar gemaakt had.

Ze hadden gepraat over hun namen: Nelly Nachtegaal en Chi

Ho Minh. Op de achtergrond had het doffe dreunen van Leopard tanks geklonken, het zuigende geluid van legerlarzen in de Ardenner oorlogsblubber en het gereutel van de filmprojector. Ho en zij, knie tegen knie onder de stoffige lichtbundel van de projector. Ze lachten om Boving, de gymleraar die de reünie georganiseerd had voor iedereen die was meegegaan met die schoolreizen naar de Ardennen. Ook voormalige scholieren als Ho waren erop afgekomen. Boving had krachtpatserig met een aanwijsstok staan zwaaien. Z'n korte stekelhaar recht overeind.

'The battle of the bulge, mensen. Hier werd het uiterste van de mannen gevergd. De meesten waren jongens, niet veel ouder dan jullie. Echte mannen!'

'Ruwe bolster, geen pit,' had Ho gezegd. 'Boving heeft daar net de hele wc-bril onder gezeken.'

Ho had foto's van haar gemaakt en was de volgende dag al bij haar thuis langsgekomen met de afdrukken.

Tot vóór die foto's had ze zichzelf gezien als iemand die zo'n zestig procent minder lelijk was dan ze in werkelijkheid bleek te zijn. Het was er niet beter op geworden toen Ho had uitgelegd dat schoonheid voor hem een bijkomstigheid was: 'Het draait om vastleggen van eerlijke ogenblikken.'

Nieuwsgierig had ze hem gevraagd wat eerlijkheid in de kunst je opleverde als er geen verschil was met de werkelijkheid: 'Wat voegt dat toe? Wie zegt dat lelijkheid eerlijker is dan schoonheid?'

'Juist daarom hou ik van je,' had hij geantwoord, 'jij bent nog puur *comme la nature*.'

Door dit antwoord had ze zich beledigd gevoeld (alsof ze een ongeletterde was). Natuurlijk, ze hoefde maar naar de *Aardappelers* te kijken om te begrijpen dat schoonheid niets te maken had met het afgebeelde onderwerp.

Maar op z'n foto's na, had ze alles aan hem lief. De grote platvoeten waarmee hij stevig en betrouwbaar aarde maakte, zijn iets te lange bovenlijf, z'n haren lang, zwart, en glanzend als steen-

kool. Zijn handigheid in praktische zaken. Binnen tien minuten kon hij een band plakken, hij knoeide niet op invulformulieren, hij had een gewiekt systeem van afwassen – het drievatensysteem – dat hij in militaire dienst onder de knie had gekregen. Niemand in haar omgeving zei zulke dingen als ‘een futuristisch lettertype’, of ‘daar loopt de *missing link*’, en niemand kon hurken op platte voeten.

Ze trok haar bovenlip om de scheefstaande tand waardoor het leek of ze geen voortanden had en probeerde zich te concentreren op het moment. In beweging blijven. Zo had ze zich ook door de afgelopen week gewurmd.

‘Ga je mee?’ vroeg ze na het douchen aan Tjibbe.

Bij haar eerste bezoek had ze niet verwacht dat ze moest bedelen. De notaris had haar twee briefjes van tien toegeschoven, z’n hand als een presse-papier erbovenop. Om z’n eiken bureau had een lucht van kruipkelders gehangen. Een muffe geur. Had ze te aarzelend om meer gevraagd?

‘Tweehonderd gulden!’ had Fiscaal geantwoord, ‘eten jullie elke dag biefstuk?’

In zijn draaistoel had hij z’n kluis geblokkeerd, zijn bolle weke gezicht van haar afgewend. Bij de notaris riep ze kennelijk gedachten op aan braspartijen, aan het over de balk smijten van geld waarvan ze niet wist of het van haar ouders geweest was of een voorschot op haar wezenuitkering.

Haar broer zei: ‘Nee. Ik ga niet mee naar Fiscaal. Ik blijf hier.’

Hij zat op de bank, een stinkende kobold die niet eens z’n gezicht had gewassen. Alsof het normaal was, snoot hij z’n neus in de onderkant van z’n trui. Alles aan hem was te krap of te ruim: de trui was te kort of z’n armen te lang, de pyjamabroek te nauw of z’n benen te snel gegroeid. Zo lang als ze het zich kon herinneren had hij een voorkeur gehad voor kledingstukken die hij ontgroeid was. Hij bleef ze dragen, zijn verzet tegen de kleinste verandering was binnen hun gezin legendarisch geweest. Jarenlang had hij een vies groen vest zonder knopen gedragen dat

later door hun moeder bij het bedden opmaken teruggevonden was. Het had naar kwijl gestonken en zat onder de korsten, iets smerigers kon je je haast niet voorstellen. Dat hij een ruziemaker was en haar 'een knaagdier' noemde, hadden hun ouders nooit onderkend. Die hadden het te druk gehad met Okker dingen te leren die hij in geen honderd jaar zou kunnen beheersen. Ze waren zelfs een keer eerder van vakantie naar huis teruggedreden vanwege hun onderlinge geruzie. En nu moest hij haar gebakken eieren niet: 'Die zijn verschroeid, je hebt ze verpest.'

Eten interesseerde haar nauwelijks, wat niet wilde zeggen dat ze niet moesten eten. Met koken, boodschappen doen, dingen verplaatsen probeerde ze haar gedachten aan hun stilgevallen levens van zich af te houden, haar aandacht te verleggen naar het normale. Maar in al z'n gewooneid leek een wc schoonmaken een idiote bezigheid, een absurde handeling die niet te rijmen viel met wat er aan de hand was.

Ze keek naar Tjibbe. Hij was al veertien. Hij zou toch wel weten dat stinkende kinderen op een verkeerde manier de aandacht trokken?

Haar haren waren nog nat van het douchen toen ze in de garage haar fiets van z'n standaard haalde. Tegen een muur zag ze de fietsen van haar ouders leunen. Daarnaast stond hun tuingereedschap, en de bovenlader waarin haar moeder met *Silly Putty* een onderdeel gerepareerd had. Ze rook een geur van valappels, waspoeder en motorolie die op de betonnen vloer een vlek had achtergelaten op de plek waar de auto gestaan had.

Ze duwde haar fiets door de zijdeur over de drempel. Terwijl ze zich afvroeg hoeveel geld ze aan Fiscaal kon vragen, verdween de garagegeur buiten in haar ademwolken.

Bij haar terugkomst wilde ze klagen over de schrale oogst van dertig gulden. Haar broer zei: 'Vandaag kook ik. Ik lust die troep niet meer.'

Op zijn aantijgingen dat ze vies kookte, ging ze niet in. Haar

gedachten waren bij de verzwegen brief. Wat zouden ze uitvrenten met Tjibbe, Okker en haar, als ze erop reageerde? Als ze lang genoeg wachtte met antwoorden zouden ze vergeten zijn, zoals ze waarschijnlijk ook verdwenen waren uit de gedachten van de bezoekers. Die hadden gezegd: ‘Wij staan altijd voor jullie klaar.’ ‘Onze voordeur staat altijd voor jullie open.’ ‘We leven met jullie mee.’

Wat haar betrof, was het prima dat ze meeleeften op een flinke afstand. In hun bijzijn had ze haar vragen ingeslikt. Niemand had een agenda gepakt, een telefoonnummer achtergelaten of aangeboden te koken, ook oma en tante Aapje niet. Vrienden van haar ouders en collega’s van haar vader hadden elkaar verteld over hun eigen kinderen, hun schoolprestaties vergeleken. Mensen die hem nauwelijks kenden, hadden over Tjibbe gezegd: ‘Zo’n leuke jongen.’ Misschien hadden ze er ook nog bij gedacht: heel anders dan zijn zus, want Ho had een keer beweerd dat Tjibbe, Okker en zij totaal niet op elkaar leken: ‘Een geit, een kool en een wolf.’

‘We moeten het hele huis opruimen,’ zei ze.

Tjibbe had zich eindelijk gewassen. Z’n natte haren veegde hij met een driftig gebaar naar achteren. ‘Hoezo het hele huis? Ze komen toch niet boven?’

Nelly dacht aan de zakken vol verknipte kledingstukken op zolder: de grondstoffen voor hun moeders wandkleden. In haar gedachten liep er een grens door het huis die niet alleen het tweepersoonsbed van haar ouders markeerde, maar ook hun hobbyspullen en de zoi onder de hanenbalken en in de garage. Ze kon niet zomaar langs die spullen lopen zonder te denken dat ze nooit meer gebruikt zouden worden. De deur naar hun ouders slaapkamer lieten Tjibbe en zij stilzwijgend dicht.

‘Misschien gaan ze naar de wc,’ zei ze. ‘En ze kunnen vanuit de woonkamer de keuken zien. Je moet helpen.’

‘Waarom? Je kunt mij niet commanderen. Het is hier schoon genoeg.’

‘Jij moet ook iets doen.’